

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

En andra chans i livet

En kvalitativ intervjustudie om före detta kriminellas
möjlighet till ett liv fritt från kriminalitet

FÖRFATTARE: JOSEPHIN BRECHT

Kandidatuppsats: Sopa63
HT2015

Handledare: Lars B Ohlsson

Examinator: Malinda Andersson

Abstract

Author: Josephin Brecht

Title: "A second chance in life" A qualitative study based on the former criminals' perspective on their opportunity for a life free of criminality

Supervisor: Lars B Ohlsson

The aim of this study has been to examine what former criminals' experienced being the most successful factors when trying to leave behind a lifestyle of crimes. I also wanted to analyse how their opinion on the matter might affect their possibilities to live a life free from criminality. Research shows that people being in an active drug use is at a high risk of developing a criminal lifestyle. It also shows the importance of social support from family but also the society when it comes to acceptance and being able to get included into the society. The theoretical perspective that has been used in the study is the concept by Erving Goffman about Stigma and how that affects a person being stigmatized. A qualitative approach has been used and five semi-structured interviews with former criminals have been made. The interview participants were chosen through a targeted selection and they all had a past of being criminal. Through my study I found that to be able to change your life as a former criminal to no longer engage in criminal activities you need support from family, the support may be financial or just mentally. To be able to have a job is also beneficial when leaving criminality. Being able to provide for yourself is important both from an economical point of view but also for strengthening the individual and to feel included. The former criminals background plays a role to why someone becomes criminal, therefore a change of lifestyle and friends is a key component to keep away from a criminal lifestyle.

Keywords: Criminal lifestyle, social exclusion, drug use, integration

Förord

Jag vill rikta ett extra stort tack till organisationen och till alla de medlemmar som har medverkat i undersökningen. Utan er medverkan hade jag inte kunnat genomföra min studie. Tack vare era historier och erfarenheter har jag fått möjligheten till att få en djupare förståelse för vad som är viktigt när man vill ta sig ur den kriminella världen. Till sist vill jag även tacka min handledare för ett gott samarbete och ett stort stöd genom hela skrivprocessen.

Josephin Brecht

Innehållsförteckning

1 Problemformulering	5
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställningar	7
1.3 Begreppsdefinition	7
2 Kunskapsläget	8
2.1 Artikel- och litteratursökning	8
2.2 Hur förebyggs återfall i brott?	8
Missbrukets påverkan	8
Familj, vänner och samhällets stöd	9
Risk och skyddsfaktorer	10
3 Teoretiska utgångspunkter	12
3.1 Stigma – Den avvikandes roll och identitet	12
3.2 Kritik mot begreppet Stigma	13
4 Metod och urval	15
4.1 Val av metod	15
4.2 Semistrukturerade intervjuer	15
4.3 Urval av undersökningspopulation	16
4.4 Metodens tillförlitlighet	17
4.5 Förförståelse	18
4.6 Bearbetning och analys av data	18
4.7 Forskningsetiska överväganden	19
5 Resultat och Analys	20
5.1 Presentation av intervjudeltagarna	20
5.2 Bakgrund och uppväxtförhållanden	20
5.3 Missbruk	23
5.4 Arbete	26
5.5 Betydelsen av familj och sociala relationer	28
5.6 Identitet	31
5.7 Sammanfattning	33
6 Avslutande diskussion	34
7 Referenslista	37
8 Bilagor	39

1 Problemformulering

Det sker dagligen kriminella handlingar i vårt samhälle, det är något som vi genom media och nyheter blir ständigt uppmärksammade på, men problematiken med kriminalitet är så mycket mer komplex än att bara handla om offer och utövare.

I en rapport som är gjord av Brottsförebyggande rådet (BRÅ, 2012), visas en siffra på 41 % av populationen som efter avtjänat straff återfaller i de kriminella banorna. Möjligheten och tillgången till ett arbete samt att få vara en del av arbetsmarknaden anses spela en betydande och viktig roll för före detta kriminella för att kunna bryta sin kriminella livsstil (ibid.). För att kunna lämna ett kriminellt förflutet talar BRÅ (2012) om tre huvudfaktorer som spelar en stor roll för att minska risken för återfall i brott; socialt utanförskap, möjligheten till inkomst på legal väg samt en kombination med ett pågående missbruk.

Kriminalitet är inte något som enbart drabbar och påverkar offret, utan har även en stor påverkan på hela samhället. I en studie gjord av Faye S Taxman (2004), ”*The Offender and Reentry: Supporting Active Participation in Reintegration*”, skriver författaren om vikten av det sociala stödet och empowerment för att kunna återintegreras i samhället efter avtjänat straff. Författaren skriver även om den begränsning som en före detta kriminella har när det kommer till att fatta egna beslut om sitt dagliga liv i fängelset. Hur ska vi efter denna begränsning kunna hjälpa de före detta kriminella till att återfå sin kapacitet till att själva ansvara för sina egna handlingar samt till att bli en del av det övriga samhället? En lyckad återintegrering är en lyckad investering för människorna i samhället då det medför en ökad säkerhet (ibid.).

Bergström (2000) skriver om hur det kriminella beteendet kan formas redan från de tidiga åren i en människas liv. Barn måste känna tillit under sin uppväxt för att minska risken för att utveckla ett kriminellt beteende. Denna tillit kommer under de första åren i huvudsak från föräldrarna men utvecklas sedan till att mer och mer innefattas och påverkas av deras omgivning, miljö och vänkrets (ibid.). Det är då det sociala stödet som Taxman (2004) talar om blir en del av arbetet för att ge de tidigare kriminella en chans till återintegrering.

Begreppet *socialt utanförskap* används som en beskrivning av en individ eller grupp som befinner sig utanför samt upplever sig vara utestängda från en gemenskap som exempelvis,

arbetslivet, samhällslivet, alltså utesluten ifrån det etablerade samhället (Björkemarken, 2014). Mot bakgrund av BRÅs (2012) huvudfaktorer samt en studie gjord av Faye S Taxman (2004) har jag valt att fokusera min studie kring hur de före detta kriminella upplever att arbetsmarknaden, det sociala utanförskapet, det sociala stödet och missbruksproblematik har för inverkan för att kunna lämna den kriminella världen. Vilka erfarenheter har de tidigare kriminella av vad som för dem var avgörande för att lämna ett kriminellt beteende samt vilken erfarenhet har de att de olika faktorerna har möjliggjort eller försvårat situationen att leva ett liv fritt från kriminalitet? Det framkommer även ur BRÅs (2012) rapport att ett pågående missbruk har stor påverkan för möjligheten till att leva ett liv utan kriminalitet. Jag valde därmed även att utforska om de före detta kriminella har erfarenhet av att deras tidigare missbruksproblematik har haft en betydande roll för att kunna leva ett liv fritt från kriminalitet.

Det finns mycket för samhället att vinna genom att utforska och synliggöra eventuella problem och utanförskap som de tidigare kriminella kan tänkas möta. Genom att undersöka vilken betydelse arbetsmarknaden, det sociala stödet samt missbruksproblematiken har för de tidigare kriminella kan integrationsarbetet före, under, samt efter avtjänat straff effektiviseras och utvecklas och på så vis minska risken för återfall. Detta medför en ökad möjlighet till ett legalt liv. Synliggjorda risk- och skyddsfaktorer ökar även möjligheten för de före detta kriminella till en samhörighet med det övriga samhället samt en generell minskning av kriminaliteten. Att ha en förståelse för de hinder som de tidigare kriminella möter i vardagen samt att vara medveten om vilken möjlighet de har till att "bli ett" med samhället, underlättar arbetet för att kunna genomföra en så lyckad återintegrering som möjligt. Jag vill därmed synliggöra de före detta kriminellas, som har erfarenhet av missbruksproblematik, egna erfarenheter angående vilka olika faktorer de själva anser var avgörande för att återintegrering i samhället skulle kunna ske. Fokus kommer således vara på den berörda gruppens personliga erfarenheter snarare än ur ett samhällsperspektiv. Jag kommer även synliggöra de före detta kriminellas erfarenheter angående betydelsen av allmänhetens uppfattning om kriminalitet och kriminella samt belysa deras egna åsikter kring vikten av att vara drogfri.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka före detta kriminellas erfarenhet av vad som krävs för att de skall kunna leva ett liv utan kriminalitet samt vilka erfarenheter de har av att leva ett liv fritt från kriminalitet.

1.2 Frågeställningar

- Vilka erfarenheter har de före detta kriminella av att deras bakgrund/uppväxt påverkat deras möjlighet till ett liv utan kriminalitet?
- Vilka erfarenheter har de före detta kriminella av att deras missbruksproblematik påverkar möjligheten till att leva ett liv utan kriminalitet?
- Vilka erfarenheter har de före detta kriminella om vad som har varit den/de viktigaste faktorn/faktorerna för att kunna lämna den kriminella världen?

1.3 Begreppsdefinition

Jag har i studien valt att använda mig av begrepp som *före detta kriminella* och *tidigare kriminella*. Jag har valt dessa två benämningar för att påvisa att intervjupersonerna har ett förflutet med kriminella handlingar samt att alla har avtjänat ett straff men har idag lämnat den kriminella världen. Användandet av begreppen kan i sig uppfattas som kategoriserande och stigmatiserande vilket jag har haft i åtanke vid utförandet av studien. Anledningen till val av begrepp är för att påvisa att det var något som tillhörde dåtid men som numera upphört. Alternativa begrepp skulle kunna vara kriminell livsstil eller kriminellt beteende för att på så vis undvika att stigmatisera personernas personlighet och i stället belysa att det handlade om olika ageranden och handlingar. Det är viktigt att tillägga att min definiering av begreppen inte behöver stämma överens med ordens exakta betydelse utan är en tolkning som jag har använt mig av i studien. Jag valde trots det att benämna fenomenet som tidigare kriminell eller före detta kriminell för att återspegla en kriminell livsstil hos personer som de numera har lämnat.

2 Kunskapsläget

Det finns mycket forskning inom området kriminalitet allmänt och om, vad som anses vara riskfaktorer för att utveckla en kriminell livsstil och vad som orsakar en kriminell karriär. Jag har valt att söka litteratur som rör områden som berör mina frågeställningar. Jag har därför sökt efter tidigare forskning om missbruk men även om utanförskap och marginalisering.

2.1 Artikel- och litteratursökning

För att finna relevant forskning inom området har jag använt mig av sökord som; ”tidigare kriminell”, ”former prisoner”, ”återfall” och ”reintegration” ”missbruk” ”utanförskap”.

2.2 Hur förebyggs återfall i brott?

Missbrukets påverkan

Att det finns en koppling mellan ett aktivt missbruk och en kriminell livsstil nämns i Dietze et al. (2012) ”*The relationship between alcohol use and injecting drug use: Impacts on health, crime and wellbeing*”. Artikeln behandlar kopplingen mellan att missbruka alkohol och droger och hur det påverkar hälsan både fysiskt och psykiskt. Utöver det diskuteras i artikeln även den koppling som finns mellan drogmissbruk och kriminalitet och hur människor under drogpåverkan är mer benägna till att begå kriminella handlingar, oftast relaterade till våld men även distribuering av droger.

Sambandet mellan ett aktivt drogmissbruk och kriminalitet diskuteras av Susanne Rogne Gjeruldsen, Bjørn Myrvang och Stein Opjordsmoen (2004) i deras rapport ”*Criminality in Drug Addicts: A Follow-Up Study over 25 Years*”. Deras rapport visar att människor med ett intravenöst drogmissbruk är starkt involverade i kriminella aktiviteter. Förklaringen till kopplingen kan förstås som ekonomisk för att kunna finansiera sitt missbruk men studien visade även på ett aktivt kriminellt liv innan drogmissbruket. Det är därmed inte givet att kriminella handlingar uppkommer till följd av ett missbruk utan situationen kan också vara omvänd, kriminalitet som ingångsport till missbruk.

Familj, vänner och samhällets stöd

En artikel av Damian J. Martinez (2008) som är skriven för *Journal of Offender Rehabilitation* och heter ”*Informal Helping Mechanisms: Conceptual Issues in Family Support of Reentry of Former Prisoners*”, handlar om den viktiga roll som familjen har för att den före detta kriminella ska kunna återintegreras efter avtjänat brott. Stödet som familjer bidrar med är i vissa fall direkt avgörande för att kunna leva ett liv fritt från kriminalitet. Stödet kan ta form i praktiska omständigheter såsom ekonomiskt stöd och boende likväl som stödande och motiverande till att fortsätta ett liv fritt från kriminalitet.

Bruce Western et al. (2015) skriver i artikel ”*Stress and Hardship after prison*” om olika svårigheter den som avtjänat straff i ett fängelse möter efter frisläppning. Författarna nämner svårigheter såsom social integrering, att återfå kontakt med familj och mer faktiska sådana som exempelvis boende och ekonomiskt stöd. Mer än 50 % av författarnas undersökningspopulation var arbetslösa, två tredjedelar hade någon form av bistånd och flera av dem var helt beroende av sin familj för ekonomiskt stöd och tillgång till bostad. Den grupp som var minst socialt integrerad var de med missbruksproblematik, svaga familjeband och de som var arbetslösa.

Faye S Taxmans (2004) artikel, ”*The Offender and Reentry: Supporting Active Participation in Reintegration*” behandlar det stöd som den tidigare kriminella behöver genom empowerment för att kunna bli en produktiv medborgare i samhället. Författaren diskuterar även vikten av en lyckad återintegration i samhället samt betydelsen av att få samhället att förstå det psykiska, ekonomiska och sociala stöd personen behöver för att lyckas. Taxman (2004) presenterar en fem stegs-metod med fokus på ökad empowerment hos de före detta kriminella. Metoden är till för att stärka de före detta kriminella samt vägleda dem i åtaganden om nya mål angående en livsstil utan kriminalitet.

Med fortsatt fokus på individen skriver Tideman och Svensson (2013) om individers uppfattning om den identitet som samhället tilldelat dem och hur det påverkar individen. Att bli tilldelad en identitet som ”kriminell” av samhället kan leda till att individen accepterar sin identitet vilket i sin tur kan försvåra processen för att återgå till det ”normala” samhället. Boduszek et al. (2013) menar att det inte enbart handlar om huruvida en individ har en

kriminell attityd eller tänkesätt utan det måste även ses i relation till om individen befinner sig i miljöer där människorna runt omkring ägnar sig åt kriminella handlingar.

Ett kriminellt umgänge kan medföra en risk för att kriminalitet ska uppstå (Boduszek et al. 2013). Risken uppstår då individen identifierar sig med en grupp vilket medför att individen förändrar sin identitet för att matcha gruppens, den sociala identiteten blir således individens nya identitet. Enligt associationsteori kan uppkomsten av kriminellt beteende förstås genom att individer som löper risk för att begå kriminella handlingar associerar sig med liknande människor som redan begår brott och har ett kriminellt tankesätt (ibid.). Boduszek et al. (2013) skriver även om fem metoder som kriminella använder för att rättfärdiga sitt beteende. Metoderna anses inte vara användbara för att förstå varför någon blir kriminell utan snarare för att få insikt i varför det kriminella beteendet fortgår. Dessa fem metoder är: denial of responsibility, denial of injury, denial of the victim, condemnation of the condemners, and appeals to higher authority.

Risk och skyddsfaktorer

Pawel Chylicki (1992) skriver om risk och skyddsfaktorer i sin avhandling *”Att upphöra med brott – vägar ut ur den kriminella karriären”*. De riskfaktorer som behandlas är missbruk samt ogynnsamma uppväxtförhållanden i utsatta bostadsområden. Sociala relationer anses vara en faktor som kan bidra med risk- eller skyddsfaktorer för att kunna upphöra med brott. Att befinna sig i sociala sammanhang där droger är normalt kan ses som en riskfaktor samtidigt som ett byte av sitt sociala umgänge kan vara en skyddsfaktor.

Liksom Chylicki (1992) skriver Kuusela (2013) i *”Utsatthet, marginalisering och utanförskap”* om betydelsen av att växa upp i mindre resursstarka och mer utsatta bostadsområden. Samt vad för påverkan det har på ungdomar och hur ungdomar från sådana bostadsområden upplever en mindre positiv framtidssyn jämförelse med ungdomar från mer resursstarka områden. Marginaliseringen och utanförskapet kan således bidra till kriminalitet och påverka ungdomarna till att begå brott då det anses som ett accepterat beteende hos personer från dessa utsatta områden.

I en rapport skriven av BRÅ (2012) som heter *”Återfall i brott – mönster i risken för återfall bland lagförda personer”*, diskuteras vilka faktorer som kan öka respektive minska risken för

återfall. Den nämner även hur återfallen ser ut i olika sociala grupper. Rapporten visar på att ju högre tidigare belastning en person har desto större är risken för återfall oavsett sociala bakgrundsfaktorer. För vuxna med ett kriminellt förflutet har även inkomstnivå och utbildningsnivå en påverkan på återfall. För personer som blivit lagförda för narkotikabrott är risken för återfall stor. Ytterligare en risk, eller skyddsfaktor, är personens civilstånd, att vara skild eller ogift ökar risken för återfall.

3 Teoretiska utgångspunkter

Jag kommer i denna studie att analysera min insamlade empiri utifrån Erving Goffmans (2001) teori om *stigmatisering*. Jag har valt teorin för att förklara hur de tidigare kriminellas sociala identitet påverkar deras möjlighet till att fortsätta leva ett liv utan kriminalitet. Jag kommer i detta kapitel kortfattat att beskriva teorin samt lyfta fram och förklara begreppet *Stigma* som jag kommer använda mig av i analysdelen.

3.1 Stigma – Den avvikandes roll och identitet

Begreppet *stigma* kommer från grekiskan och användes för att påvisa kroppsliga tecken som ansågs som ovanliga eller förnedrande hos en person (Goffman, 2001). Tecken skars eller brändes in i kropparna för att signalera att bäraren av tecknet var en slav, brottsling eller förrädare (ibid.). Idag används begreppet *stigma* eller *stigmatisering* inte bara för att förklara kroppsliga tecken utan även egenskaper i personligheten som bidrar till ett utanförskap.

Goffman (2001) menar att stigma är något som uppstår i relationer mellan människor i samhället. Goffman (ibid.) talar om tre olika typer av stigma som kan urskiljas. Dessa är; kroppsliga missbildningar, avvikande personliga karaktärsdrag och tribala (stambetingat) stigma. De kroppsliga missbildningarna handlar till stor del om ”missbildningar” som man med ögat kan se men även om personen är exempelvis stum eller döv. Med avvikande personliga karaktärsdrag menas ” [...] fläckar på den personliga karaktären” (Goffman, 2001:s.14). Fläckar som uppfattas av andra som viljesvaga och kan kopplas till missbruk och kriminalitet. Den sista av de tre olika stigman är tribala eller stambetingat och handlar om etnicitet, religion och nation (ibid.). I denna studie ligger fokus vid begreppet ”avvikande personliga karaktärsdrag” då det är egenskapen *kriminell* och hur det påverkar dem som blir stigmatiserade som kriminell som står i centrum för min studie.

Begreppet stigma definieras som en kategorisering av en individ som socialt avvikande, inte önskvärd och underlägsen övriga individer baserat på vissa utmärkande egenskaper hos personen (Goffman, 2001). Denna icke önskvärda kategoriseringen leder till att personen enligt Goffman (2001) identifierar sig med den sociala identiteten och således skapar en tillskriven identitet i stället för sin sanna. Stigmat skapas därmed inte bara av samhället utan även av den som accepterar sitt stigma och låter det bli en del av sin identitet (ibid.). Personen

som stigmatiseras och accepterar sitt stigma utvecklar en känsla av skam och negativa känslor om sig själv, vilket medför en risk till en självuppfyllande profetia (Goffman, 2001). För de före detta kriminella som blir stämplade som opålitliga och otillräckliga av samhället och accepterar detta blir deras stigma till en sanning. Det medför en ökad risk hos de före detta kriminella att en känsla av att inte räkna till, att de inte förtjänar ett arbete eller att de inte kan något annat än att utföra kriminella handlingar och missbruka. Det skapar en känsla av Vi och Dem i samhället.

Jag har valt att använda mig av en sociologisk teori för att analysera hur samhället på olika sätt kategoriserar och dömer individer med ett ”avvikande” beteende som skiljer sig från samhällets normer och värderingar. Jag valde teorin för att kunna ge en djupare förklaring till varför och hur de före detta kriminella påverkas av samhällets generella och negativa uppfattningar om kriminella och missbrukare. Negativa uppfattningar och kategoriseringar gentemot kriminella kan resultera i fortsatt, eller ökad, kriminalitet. Detta eftersom personerna känner en känsla av att de inte förtjänar mer och att de inte får en andra chans av samhället. Risken finns då att de före detta kriminella återgår till kriminaliteten istället för att välja ett laglydigt alternativ. De som stigmatiserats och skärmats av från samhället kan ty sig till likasinnade för att finna en gemenskap och tillhörighet (Goffman, 2001). I deras sällskap kan personen finna stöd och slippa bli betraktad som ”onormal” vilket kan bidra till att den kriminella livsstilen förlängs. Genom att använda mig av det teoretiska begreppet stigma kan en förståelse kring varför personer blir kriminella men även varför det är så svårt att lämna den kriminella livsstilen samt hur dessa före detta kriminella blir påverkade av samhällets uppfattning om kriminella och missbrukare.

3.2 kritik mot begreppet Stigma

Enligt Goffman (2001) är stigmat sällan sant utan är grundat på fördomar och stereotyper om människor som skiljer sig från majoriteten. Det är således kontextbundet och vilka som anses som ”avvikande” skiljer sig från tid, kultur och samhälle. När teorin utvecklas på 1960-talet var det i ett annat samhälle och de då rådande normerna och värderingarna har förändrats. Ytterligare en kritik som lyfts fram gentemot teorin är att forskaren som använder sig av teorin sällan tillhör den stigmatiserade gruppen. Jag ansåg dock att genom att undersöka vad för erfarenhet personerna själva har av att samhällets uppfattning påverkat dem, ges en möjlighet för att få med respondenternas perspektiv i den teoretiska analysen. Teorin bortser

även från andra möjliga stigma eller sociala faktorer som kan tänkas påverka ett utanförskap så som, klass, etnicitet och kön. Det hade således kunnat vara intressant att se fenomenet utifrån intersektionalitet i relation till stigma. Fokus för begreppet stigma handlar snarare om individen än om de sociala strukturer där det avvikande beteendet och de negativa följderna av stigmatiseringen skapas. För att lyfta ansvaret och fokus från individen hade ett normalitetsbegrepp kunna applicerats för att förstå hur det är samhällets normer och förväntningar på hur människor bör leva och vara som skapar de ”avvikande” och att det inte är individen i sig som är avvikande.

4 Metod och urval

4.1 Val av metod

Jag har en konstruktionistisk utgångspunkt som går ut på att sociala företeelser och dess innebörd är något som ständigt konstrueras av de sociala aktörerna (Bryman, 2012:37). Synsättet innebär även att dessa konstruktioner inte bara skapas och upprätthålls i socialt samspel utan även är under ständig förändring. Utgångspunkten är relevant för studien eftersom syftet är att undersöka respondenternas förhållande till andra sociala aktörer och försöka förstå detta samspel. Fokus är respondenternas upplevelser och verklighet i förhållande till de sociala strukturer och samspel som sker i samhället.

En kvalitativ metod har legat till grund för studien (Bryman, 2012:240). Fördelen med metoden är att den ger en djupare och mer intimare relation till respondenternas och deras svar och på så sätt ger studien ett helhetsperspektiv. Valet av en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer bedömde jag vara det bästa sättet att besvara mitt syfte. Detta då jag önskade att undersöka arbetsmarknadens och samhällets påverkan på tidigare kriminellas möjlighet till att fortsätta leva ett liv fritt från kriminalitet. Jag valde att utgå ifrån intervjudeltagarnas egen synvinkel, samt att ge respondenterna en större möjlighet att vara med och påverka svaren i större utsträckning vilket enligt Bryman (2012:415) semistrukturerade intervjuerna främjar. Mitt intresse var att lyfta fram vad som påverkade gruppen *tidigare kriminella* utifrån deras egna upplevelser och erfarenheter när de valde att lämna den kriminella banan. Nackdelen med kvalitativ metod är att resultaten oftast inte blir generaliserbart samt att det är svårt att jämföra resultaten eftersom det är bundet till den kontext som undersökningen är gjord i. Studien är även bunden till de som valts ut till intervjupersoner samt det utrymme som jag som forskare har i den teoretiska tolkningen av empirin.

4.2 Semistrukturerade intervjuer

För att samla in data och empiri valde jag semistrukturerade intervjuer. Semistrukturerade intervjuer innebär att intervjuaren har ett visst antal frågor, en intervjuguide, där frågorna är mer generella och utformade i teman (Bryman, 2012:425) Frågorna behöver inte komma i en viss ordningsföljd, samt att intervjuaren har möjligheten till att ställa ytterligare frågor på de

svar som respondenten ger (Bryman, 2012:206). Intervjupersonerna har på så vis stor frihet i vad de önskar ta upp och kan utforma svaren på sitt eget sätt (Bryman, 2012:415). Min intervjuguide består av övergripande teman men även av olika slags frågor, bland annat inledande, uppföljnings, direkta och indirekta samt tolkningsfrågor (Bryman, 2012:423). För att underlätta rekommenderar Bryman (2012:420-421) att intervjuerna genomförs på en plats där respondenterna arbetar, lever eller befinner sig samt att det är en lugn och ostörd miljö vilket gjorde att jag har valde att intervjua respondenterna i organisationens lokaler. Innan intervjuerna genomfördes gjordes även en pilotintervju för att säkerställa mig om att mina frågor är begripliga och användbara samt för att få en indikator på hur lång tid en intervju skulle ta.

4.3 Urval och undersökningspopulation

För att finna intervjudeltagare vände jag mig till brukarföreningen KRIS – Kriminellas revansch i samhället. Valet att använda mig av KRIS var för att det råder en nolltolerans för kriminalitet och droganvändning för att få vara med i föreningen. Utöver deras nolltolerans så är deras arbete fokuserat på att få sina medlemmar ut i samhället och in på arbetsmarknaden, vilket är studiens fokus. I valet av respondenter gjorde jag ett målinriktat urval, vilket enligt Bryman (2012:434) är ett strategiskt val och innefattar ett försök till att skapa en överenskommelse mellan syftet och urval. Med ett målinriktat urval menas att forskaren gör sitt urval utifrån de forskningsfrågor som ska besvaras och försöker på så vis finna personer att intervjua som är relevanta för dessa frågor (ibid.). Motivet till ett målinriktat urval var delvis för att finna respondenter som kunde svara på mitt syfte men även av etisk grund. Genom att använda mig av brukare inom en förening i stället för att intervjupersonerna enbart representerar sig själva ökar respondenternas integritet då de själva valt att gå med i en förening som aktivt arbetar med att synliggöra före detta kriminella och deras kamp för att få en revansch i samhället. Hade valet istället blivit en av de föreningar som inte har samma nolltolerans som KRIS ansåg jag att risken för att mina intervjupersoner inte tillhör gruppen ”tidigare kriminella” utan att det fortfarande var aktiva i sin kriminalitet och därmed inte tillhör min målgrupp ökade. Jag valde även att begränsa mitt urval av område till en stad i södra Sverige. Anledningen till min avgränsning var inte enbart av praktiska skäl utan även för att staden, med dess mångkultur och i egenskap av att vara en av de större städerna i Sverige, kan medföra att resultatet trots sin begränsning kan ge en indikator på hur återintegreringen för tidigare kriminella ser ut i en storstad.

I studien medverkar fem intervjupersoner i olika åldrar och av olika kön. Eftersom intresset i studien är fokuserat på att nå en djupare förklaring och förståelse kring ämnet snarare än att finna en generell uppfattning ansåg jag antalet var tillräckligt. Jag ville att mina respondenter skulle ha ett kriminellt förflutet men inte längre vara aktiva i kriminalitet. Jag ville inte heller att intervjupersonerna skulle vara i ett aktivt missbruk. Anledningen till detta var att jag önskade undersöka vad som krävs för att en tidigare kriminell ska kunna återintegreras i samhället och måste därför ha lämnat den kriminella banan bakom sig. Varför jag önskade att mina intervjupersoner skulle vara drogfria var för att jag utgick från min egen förståelse samt BRÅs (2012) rapport om att ett aktiv missbruk försvårar möjligheten till att leva ett liv utan kriminalitet. För att kunna säkerställa ett stort mått av variation önskade jag att respondenter skilde sig från varandra när det gäller viktiga kategorier och egenskaper (Bryman, 2012:392). Min grupp är heterogen och respondenterna består av både kvinnor och män i åldrarna 22 – 63 år. För att finna mina intervjupersoner åkte jag till KRIS lokal och presenterade mig för ansvarig på stället samt hade med mig informationsbrev om studien som jag placerade ut i lokalen så att medlemmarna i KRIS kunde läsa igenom och själva avgöra i fall de önskade att medverka. Hade jag haft större spridning bland intervjudeltagarna hade kategorier som kön och *etnicitet* medfört ytterligare en dimension av stigmatisering utifrån kön, härkomst och nation och kunnat appliceras i min analys men får i stället bortses ifrån denna studie.

4.4 Metodens tillförlitlighet

Validitet syftar på sanningshalten i en slutsats, att det som skulle undersökas har undersökts och inget annat (Bryman, 2012:352). Ett förslag på ytterligare begrepp för att påvisa validitet i kvalitativa studier är att använda sig av begreppen *intern validitet* och *extern validitet* (ibid.). Den inre validiteten handlar om en överensstämmelse mellan mina observationer och de begrepp jag valt att använda. Jag anser att studien har en hög validitet eftersom jag tydliggjort för de begrepp jag använt mig av så att läsarna förstår vad det är jag menar när jag hänvisar till de olika begreppen. Vidare anser jag att metodvalet av kvalitativa intervjuer gav största möjlighet till att undersöka mitt syfte då jag undersökt hur arbete, missbruk och social gemenskap/utanförskap påverkar respondenternas återintegrering i samhället. Jag har tydligt redovisat för hur jag gjort mitt urval samt vilka avgränsningar jag valt att göra. Jag anser även att de respondenter som medverkat har relevans för studien då de själva varit tidigare

kriminella och alla har avtjänat ett straff. För att ytterligare höja validiteten i min studie har jag presenterat min förförståelse samt hur jag har förhållit mig till den. Samtidigt har jag använt mig av den kunskap jag besitter inom området för att kunna skapa en närhet till mina intervjupersoner och på så vis få ut mer ur intervjuerna. Den externa validitet som handlar om att kunna generalisera resultatet till andra sociala miljöer och situationer är däremot begränsat i och med att det är så kontextbundet samt det begränsade urvalet (Bryman, 2012:352). Det är svårt att i en kvalitativ studie mäta reliabiliteten av den anledningen att resultaten är kontextbundna. Jag har därför istället använt mig av begreppet som Bryman (2012:254) presenterar som, tillförlitlighet. Jag anser att studien har en hög tillförlitlighet då jag vid intervjutillfällena använde mig av en diktafon för att spela in samtalet samt transkriberade materialet och skrev ut och kodade intervjusamtalen. Bryman (2012:355) menar även att utöver detta är det användbart att använda även sig av en intervjuguide för att visa på vilka frågor som kommer ställas. Genom att noggrant presentera mitt tillvägagångssätt, förhållningssätt, val av intervjupersoner samt redovisat att jag redovisat hur analys och kodning genomförts bidrar det till att studien blir mer tillförlitlig (ibid.).

4.5 Förförståelse

Det var viktigt att under hela tiden när jag bedrev studien inte låta mina egna tankar och föreställningar påverka studien. Att däremot ha en viss förförståelse för ämnet bidrog till en större insikt för intervjupersonernas situation. Detta möjliggjorde en större närhet till intervjudeltagarna vilket bidrog till en trygghet för respondenterna som i sin tur medförde att intervjuerna blev mer genuina och innehållsrika. Redan innan intervjuerna med mina respondenter hade jag en viss kunskap inom området kriminalitet samt en viss teoretisk förförståelse i och med min utbildning. I min roll som socionomstudent har jag under flera terminer fått lära mig att kritiskt granska information samt att vara objektiv och icke-dömande. Jag kunde därmed distansera mig men samtidigt visa ett genuint intresse eftersom ämnet jag valde att undersöka är något jag själv är intresserad av och ville veta mer om.

4.6 Bearbetning och analys av data

Efter varje intervju transkriberades materialet direkt medan intervjun fortfarande var färsk i minnet. Bryman (2012:430) rekommenderar att man för en timmes intervju lägger ner fem till sex timmar på transkriberingen. Jag schemalade därför tid till detta i förhand vilket

resulterade i att transkriberingen kunde utföras ytterst noggrant. Min insamlade empiri kodades därefter för att få en struktur och synliggöra mönster och samband (Jönsson, 2010:56). Kodning utgick från de begrepp som fanns i mitt syfte, och i min intervjuguide (Jönsson, 2010:61). Nämligen tillgången till arbete, missbrukets påverkan, den sociala gemenskapen/utanförskapets betydelse samt brukarnas egen uppfattning om vad som är viktigast för att leva ett liv fritt från kriminalitet. Efter avslutad intervju kodades gemensamma svar och eventuella teman jag kunde finna bland respondenters berättelser (Jönsson, 2010:67). Materialet analyserades och kodades manuellt, därefter delade jag upp materialet utifrån teman och kategorier som jag fann mellan de olika respondenternas beskrivningar. På så vis kunde de olika kategorierna och teman enklare tydas, samt gav en tydligare och mer hanterbar blick av materialet (Jönsson, 2010:56-57).

4.7 Forskningsetiska överväganden

Vid de etiska övervägandena har jag utgått ifrån Vetenskapsrådets (2006) fyra huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Varje intervjuperson har vid förfrågan om medverkan fått information om studiens syfte och metod. Det fanns även möjlighet för intervjupersonerna att redan innan förfrågan få information om studien då jag delade ut ett informationsbrev innan jag tillfrågade dem om medverkan. När ett godkännande till medverkan gavs förklarades för respondenten hur den insamlade data kommer att hanteras utifrån att säkerställa sekretessen, detta för att uppfylla informationskravet som ligger till grund för samtyckeskravet (Kalman & Lövgren, 2012), men även för att skapa en trygghet för intervjupersonerna. Jag förklarade tydligt och återkommande att medverkan är frivillig och att de när som helst kan avbryta eller välja att inte svara på någon fråga (ibid.). Jag frågade även om tillåtelse för att spela in intervjuerna via röstinspelning på telefonen. Insamlad data avidentifierades för att säkerställa intervjupersonernas integritet vilket förklarades för respondenterna. Utöver det bevarades data i säkerhet där inga andra hade åtkomst till informationen förutom jag som forskare (Kalman & Lövgren, 2012). Ett säkerställande om att de uppgifter som samlats in om de enskilda intervjupersonerna ska bara ha relevans för, och användas i forskningsändamålet, detta för att uppfylla nyttjandekravet, medförde att inga personuppgifter utöver ålder och kön efterfrågades av respondenterna (Bryman, 2012).

5 Resultat och Analys

Jag har valt att ändra intervjupersonernas namn för att bevara deras anonymitet. Jag har även tagit bort upprepningar samt namn på personer.

5.1 Presentation av intervjudeltagarna

Intervjudeltagare 1 (Martin): Martin är en 29 årig man som har haft ett långtgående alkoholmissbruk som enligt honom själv blev ingångsporten till den kriminella världen. Martin har totalt varit frihetsberövd i fyra månader.

Intervjudeltagare 2 (Stina): Stina är en 63 årig kvinna som både har använt men även under många år försörjt sig genom försäljning av droger. Stina har totalt varit frihetsberövd i två år.

Intervjudeltagare 3 (Joakim): Joakim är en 22 årig man som uppger en uppväxt kantat av flera familjehemsplaceringar och tvångsomhändertaganden. Joakim har även han levt i ett aktivt missbruk under flera år och har totalt varit frihetsberövd i tre år. Idag är Joakim fader till en liten dotter.

Intervjudeltagare 4 (Chris): Chris är en 44 årig man och är den av de intervjuade som har varit frihetsberövd längst, totalt tio år. Likt övriga respondenter har även Chris en bakgrund med missbruksproblematik. Idag är Chris en stolt morbror och aktivt arbetssökande.

Intervjudeltagare 5 (Lars): Lars är en 53 årig man som har spenderat flera år till sjöss. Lars berättar om flera år av tungt missbruk och hur han i och med sitt missbruk förlorade både vänner och arbete. Totalt har Lars varit frihetsberövd i två år.

5.2 Bakgrund och uppväxtförhållanden

Samtliga av respondenterna talade om hur deras uppväxt och bakgrund spelade en avgörande roll när det kom till att börja med kriminalitet. Alla nämner en bakgrund från vad som anses som "sämre" och från mer utsatta bostadsområden. Samtliga av respondenterna berättade om hur de kommer från familjer med ett kriminellt förflutet. Människor som blivit socialiserade i en miljö där kriminalitet är förekommande har en ökad risk för att begå brott i framtiden

(Boduszek et al. 2013). Boduszek et al. (2013) skriver om risken för att människor som har en tendens till att utveckla en kriminell livsstil identifierar sig med en grupp vars tankesätt kring kriminalitet samt kriminella beteende är accepterat och därmed öka risken för att individen själv begår brott. Anledningen till varför intervjudeltagarnas bakgrund har spelat stor roll kan även förstås genom Ervin Goffmans (2001) teori om stigmatisering. Goffman (ibid.) talar om hur individer identifierar sig med den negativa uppfattningen som samhället tilldelar dem som anses ha ett avvikande beteende. Tre av intervjudeltagarna beskriver hur den sociala miljön och umgänget i deras närhet var en bidragande faktor till ingången i det kriminella livet.

Jag bara halka in alltså. Alltså jag råkade ha förmånen som det heter då, att bo i samma trappa som en väldigt stor knarklangare. (Stina)

Men sen har vi ju min pappa som är grovt kriminell, har ingen kontakt med honom i dagens läge. Men det är ju det, de har ju koll vem som är släkt med vem. (Joakim)

Den andra intervjudeltagaren berättar hur han och hans kompisar från början såg det som en lek som de alla höll på med.

I början så var det ju roligt och hålla på, sen så övergick det när jag kom upp i tonåren till en tävling. Där man skulle göra, inte det värsta men, det mest anmärkningsvärda brott, [...] Så det var som en tävling från början. Så det var där det började liksom. (Chris)

Detta resonemang kan kopplas till vad Chylicki (1992) talar om då han skriver att interaktionen mellan individen och dess omgivning har en påverkan på socialisationsprocessen hos en ungdom. Denna interaktion berättade en intervjuperson om.

[Jag] hamnade i en miljö där det var fullt med alkoholister och skulle tillhöra gänget vilket resulterade i att mitt drickande eskalerade, kom i kontakt med hasch också. (Lars)

Den tidiga självbilden skapas i ett samspel med individens familj men även dynamiska faktorer så som drogmisbruk och bostadsort är relaterande till återfall i brott (Chylicki,

1992). Även Boudszek et al (2013) menar att det kriminella tänkandet hos en individ ökar genom att ha relationer med kriminella vänner. Genom interaktioner med grupper där ungdomar har ett brottsligt beteende utvecklas attityder, värderingar hos individer som gynnar ett kriminellt beteende (ibid.).

Flera av intervjupersoner menade att deras uppväxt spelade en stor roll till varför de blev kriminella. De talade bland annat om att de var uppväxta i ”fel” områden och att det i sig förenklade vägen till kriminaliteten.

[...] för min del så var jag ju ganska körd redan från första början. Jag har ju för det första bott på fel ställen, i Malmö du vet, Lindängen, Bellevuegården, Holma, Kroksbäck, ja de här fina ställena som alla bara hatar. Där är jag uppväxt. (Joakim)

Men jag är ju uppväxt på Rosengård va här i Malmö. Och på den tiden, alltså jag har ju varit kriminell sen 77, sen jag var sju år gammal. (Chris)

I Chylickis (1992) avhandling som handlar om vägen ut ur den kriminella karriären så talar författaren om socialisationens nyckelroll. Han menar att socialisationsprocessen, då individen ska lära sig vad som är rätt och fel, samhällets normer, är väldigt intensiva under individens uppväxt. Dessa normer och värderingar förmedlas till individen från dess ”signifikanta andra”, alltså människor i dess närhet som barnet/ungdomen själv anser står dem närmast. Intervjupersonen Lars berättade även om hur hans kriminalitet och missbruksproblematik hade föranletts av hans familjs historia kring drogproblematik.

Det har väl med och göra med min drogproblematik för det var väl inkörsporren att jag var ju benägen alltså det är genetiskt, hela min släkt är full med alkoholister och missbrukare i en eller annan form, så att jag kom ju i kontakt i mycket unga år med alkohol. (Lars)

Att växa upp i ett område där kriminalitet är normaliserat och där det i ens sociala umgänge råder en generell inställning till att kriminalitet är ett accepterat levnadssätt har påverkat intervjupersonerna till att inleda en kriminell karriär. Resonemanget om att respondenternas uppväxt på ”fel” ställen har påverkat deras liv till att börja med kriminalitet kan förklaras

genom Goffmans (2001) stigmatiseringsteori. Goffman menar att individer som blir stigmatiserade av andra i samhället på grund av deras avvikande beteende lär sig att agera och leva därefter. Deras stigma blir deras identitet (ibid.). Rosengård och Lindängen är två områden i Malmö som har ett sämre rykte och där övriga samhället ofta förknippar invånarna som bor där med utanförskap och kriminalitet. Att växa upp med den stigmatiseringen kan vara en förklaring till att bostadsområde spelar roll för intervjupersonerna och till varför de blev kriminella vilket de även själva nämner. Även Kuusela (2013) talar om bostadsområdets betydelse för ungdomar då de barn och ungdomar som växer upp i utsatta bostadsområden har en tendens att ha en mindre positiv framtidssyn i jämförelse med de som växer upp i mer resursstarka områden. Den tidigt negativa framtidssynen kan vara en förklaring till valet av en kriminell karriär.

5.3 Missbruk

En annan avgörande faktor som samtliga fem intervjudeltagare talade om var hur deras missbruk blev anledningen till att de började med kriminalitet. De talade alla om att det var deras missbruk som ledde till kriminella handlingar, ofta på grund av att de inte kunde finansiera sina droger på annat sätt.

Ja, det var väl mitt alkoholmissbruk om man ska säga det lite uppdelat som ledde till det. (Martin)

Jag blev indragen i det redan när jag var 12 så började jag röka droger och sen kom kriminaliteten följt på det. Man måste ju försörja sig på nått sätt. (Joakim)

Då var jag så djupt inne i mitt sprutmissbruk så, jag klarade inte av och hålla fasaden över huvud taget då utan, jag bara gav upp allting och bara körde, knarka, knarka, knarka och dricka, dricka, dricka och för att finansiera det så var man ju tvungen till och va kriminell. (Lars)

Att ett samband mellan droganvändning och kriminalitet existerar har tidigare fastställts och setts som en nödvändighet för att kunna finansiera sitt missbruk (Gjeruldsen, Myrvang, Opjordsmoen, 2004). Även Chylicki (1992) diskuterar sambandet mellan missbruk och kriminalitet. Chylicki hänvisar till en rapport skriven av L. Krantz (1987) som handlar om att

många injektionsmissbrukare har ett högt belastat brottsregister. Likaså berättade Lars, som har ett förflutet under många år som sprutmissbrukare, om att det för honom var viktigast att vara drogfri för att kunna leva ett liv utan kriminalitet.

Drogfrihet, total nolltolerans gentemot droger. Den dagen jag sluta med droger totalt och torkar upp, den dagen försvann många av de här kriminella tankarna också. [...]. (Lars)

Detta resonemang om ett samband mellan kriminalitet och missbruk förekom hos samtliga av intervjupersoner då de nämner ett samband mellan ett aktivt missbruk och sin kriminella bakgrund. Gemensamt för alla var även faktorn att valet av att vara drogfri indirekt ledde till ett mer ”hederligt” liv utan kriminella tankar och handlingar. Enligt Goffmans (2001) teori om stigmatisering kan en möjlig förklaring ligga i att den skam och det stigma en missbrukarindivid bemöts av det ”övriga” samhället kan leda till att personen avskärmar sig från situationer som framkallar detta obehag. Att vara missbrukare anses vara ett avvikande beteende av de flesta i samhället men i den kriminella världen är det betydligt mer accepterat. Flera av intervjupersonerna talade om missbrukare och kriminella som ett, de identifierade sig själv med både begreppen missbrukare och kriminell. En anledning kan vara för att det var i de kretsarna som de blev accepterade och inte behövde skämmas för sina levnadsväl. En annan förklaring kan vara det Boudszek et al. (2013) skriver, att relationer med vänner som begår brott kan leda till att individer utvecklar en stark tro om att det är viktigt att tillhöra en kriminell grupp. För sådana individer blir tillhörigheten till den kriminella gruppen en central del av deras liv men även för deras egen uppfattning kring kriminalitet (ibid.).

När jag var aktiv i det där så, liksom då umgicks man med människor som var aktiva i kriminalitet och droger och annat påhitt. (Joakim)

I intervjupersonen Joakims uttalanden kan en jämförelse med det som Boudszek et al. (2013) menar att tillhörigheten med andra i ”samma” situation skapar en gemenskap och en känsla av tillhörighet. Han förklarar att när han var aktiv i kriminalitet och missbruk umgicks han med andra människor som också var aktiva och begick kriminella handlingar och använde droger.

Man känner lite om man tittar, vi som är före detta kriminella och missbrukare [...]. (Chris)

Det som Chris säger kan kopplas till resonemanget kring stigmatisering och att individer som uppfattas som ”avvikande” av det övriga samhället själv kategoriseras sig utifrån samhällets uppfattningar. Han anser sig själv tillhöra *före detta kriminella* och *missbrukare*. Samtidigt som han accepterar det stigma han tilldelas visar han genom sitt uttalande att det är något som han var förut, *före detta*, och inte längre kan helt acceptera.

Flera av intervjupersonerna uppger att familj, vänner och samhälle har haft svårt att acceptera missbruket och att de var tvungna att själva arbeta fram en förståelse eller en acceptans. Samt att många har valt att ta avstånd från intervjupersonerna under pågående missbruk och kriminella liv.

Nu är vår relation bättre än vad den har varit, de senaste tio åren. För att jag är nykter och för att jag är, ja nog för att jag är nykter och har varit på henne och kontaktat henne. (Martin)

Vi hade inte kontakt på en sju, åtta år. På grund av mitt missbruk och att jag satt i fängelse. (Chris)

Jag fick ju liksom provocera fram förståelse för att det var ju hemskt att jag varit narkoman ju [...]. (Lars)

Lars fortsätter med att förklara att han har förståelse för varför familjen tog avstånd ifrån honom på grund av hans missbruk och det stigma som missbruket medförde.

De har mycket svårt och lita på mig fortfarande och det får de lov och ha ju, det kan jag förstå, jag menar jag var sprutnarkoman i 35 år. (Lars)

Boudszek et al (2013) skriver om *denial of responsibility* och *denial on injury* som en förklaring till varför människor fortsätter leva ett kriminellt liv, de väljer att inte se sitt ansvar i situationen. I Lars fall visar han på en förståelse inför sin delaktighet i problemet och visar på att han är medveten om den skuld han bär inför förlorandet av kontakt med sin familj. Martinez (2006) visar på familjens betydelse för återintegrering efter avtjänat straff. Familjens stöd kan öka chanserna för återintegrering, inte bara till att bli accepterad inom familjen utan

även till att bli en produktiv medborgare på arbetsmarknaden. En teoretisk koppling till Lars uttalande kan göras till Goffman (2001) som skriver om hur människor blivit uteslutna på grund av att ett beteende som inte anses motsvara de sociala regler och normer som finns i vårt samhälle. Dessa personer kallas därför för avvikare och blir därmed stigmatiserade utifrån detta beteende (ibid.).

5.4 Arbete

När det gäller vikten av att ha ett arbete för att kunna vara fri från kriminalitet var det flera av respondenterna som uttryckte ett visst tvivel. Jag fick svar som; ”Det var inte viktigt alls, för jag ville knarka.” (Lars). Det framkom att tillgången till arbete inte är en självklarhet för att kunna lämna den kriminella världen. Men svaren varierar något, flera av intervjupersoner sade visserligen att de ansåg det viktigt att ha ett arbete men det var inget som var självklart eller något som stod högst upp på listan. Trots det var tillgången till arbete något som värderades högt av somliga av intervjudeltagarna.

[Att] vara självförsörjande är en bedrift som jag faktiskt värdesätter.” (Martin)

Avgörande. Alltså för min del handlar det ju om att bland annat att jag är pappa. Och det är väl avgörande för min del att jag ska kunna försörja min familj och ta hand om mig och allt annat runt omkring. Så i grund och botten så är det ju, man ska ha en fungerande ekonomi, en bra boende och bra folk runt sig. (Joakim)

Ja men alltså för mig är det jätteviktigt att ha ett arbete, alltid haft lätt att få ett arbete också. För mig är det ett fall, att inte ha någonting att göra. Att sitta hemma och den här tristessen, att vara uttråkad. Det kan vara väldigt farlig för oss som är missbrukare och kriminella. (Chris)

Intervjudeltagarna uttrycker att arbete är viktigt för att kunna leva ett liv utan kriminalitet och sätter det i relation till andra viktiga faktorer som att kunna försörja sin familj och risken med tristess för en missbrukare. För att kunna försörja sig efter att ha levt ett liv i kriminalitet kan ett arbete vara avgörande. För intervjudeltagarna handlade tillgången och möjligheten till arbete inte bara om att få vara självförsörjande utan även om möjligheten till att inte vara beroende av bidrag och ett ekonomiskt stöd från familj. Att anses vara ”en i samhället” och

för att undvika det stigma som uppstår som tidigare kriminell kan arbete vara en viktig del av processen. Tillgången till ett arbete med egen inkomst handlar om mer än enbart kunna tillgodose de ekonomiska delarna, det handlar om att känna stolthet, social status samt en daglig sysselsättning (Western et al. 2015).

En del av samhället det är väl när man har sin del av samhället om man ska säga, du jobbar för att tjäna pengar, du tar dina pengar till vanliga affärer, handlar mat, handlar möbler, kläder, sådant, så att dina pengar går åter in i samhället, det är ju det som är normal tillvaro. (Joakim)

Enligt Goffman (2001) är den stigmatiserade medveten om sitt stigma. Även om det kan medföra att personen väljer till acceptera sitt stigma och finna sin gemenskap och trygghet i det så kan personen även ha en önskan om att tillhöra det ”normala” och önskvärda som det övriga samhället representerar. Huruvida de kriminella väljer att synliggöra eller dölja sitt stigma kan vara direkt avgörande för möjligheten till arbete. Respondenterna i studien berättade om hur kriminaliteten försvårar omständigheterna till att få ett jobb.

Alltså skulle jag börja söka jobb va, så beror det helt och hållet på hur jag förhåller mig. Ska jag skylta med det eller ska jag dölja det. Jag har haft ett straffregister, jag har ju ändå fyra eller fem tidigare domar på mig. Det har jag ju inte visat för någon och det skulle jag ju inte säga till någon arbetsgivare för det har kommit upp och då har man fått gå [...]. (Martin)

Men nu så är det liksom, går man till en arbetsintervju, ja vi ser här att du har varit dömd innan är du säker på att du klarar av detta här, är detta någonting du vill? Den ekvationen. Det, det är inte kul. (Joakim)

Western et al. (2015) menar att den grupp före detta kriminella som har allra svårast med att skaffa ett arbete efter avtjänat straff är kvinnor samt de som har en historia av psykisk ohälsa samt missbruksproblematik. Enligt BRÅs (2012) rapport om återfall i brott lyfts sambandet mellan kriminalitet, missbruk och arbetslöshet fram. Samtidigt anses ett samband mellan arbetslöshet, brott och att bo i segregering bostadsområden ha en påverkan (Chylicki 1992; Kuusela 2013). Stigmat som de före detta kriminella tvingas leva med och utsätts för kan påverka dem negativt. Att bli bemött och ifrågasatt för sina tidigare handlingar och att stigmat

kriminell blir det avgörande om de får jobbet eller inte kan leda till att personerna allt mer accepterar sitt stigma och själva anser sig vara ”den felande länken” och därmed själva identifierar sig med det negativa stigmat (Goffman, 2001). Det är inte enbart det faktum att deras stigma som tidigare kriminell upplevs påverka intervjudeltagarna i tillgången till arbete, det finns även forskning som menar att deras uppväxtområden gör dem mer utsatta för arbetslöshet och kriminalitet (Chylicki 1992; Kuusela 2013).

5.5 Betydelsen av familj och sociala relationer

Efter frigivning genomgår före detta kriminella en process för att bli en del av samhället igen (Western et al. 2013). Processen handlar om tillgång till relationer med familj, eget boende och inkomst. Taxman (2004) menar att det är viktigt att de före detta kriminella förändrar sitt sociala nätverk. Genom att etablera ett nytt socialt nätverk kan det gamla med destruktivt beteende och förhållningssätt till kriminalitet lämnas bakom. Ett nytt socialt mönster med ny vänskapskrets jämfört med den tidigare var något som respondenterna talade om.

Vänkretsen har ju gått från att ha varit mamma och typ 100 personer till kanske en tio. Men samtidigt då, jag känner den i stället jag vill inte ha folk runt mig som jag inte vet att jag kan lite på [...]. (Joakim)

När jag var, levde i missbruk och sådant så trodde jag att jag hade ett väldigt socialt liv men det hade jag inte, absolut inte. (Lars)

Intervjupersonerna berättade om vänskapsrelationer där den gemensamma nämnaren är drogerna och kriminaliteten. Relationerna och vänskapen bestod av ett gemensamt intresse och var på så vis inte baserade på personkemi. Intervjupersonen Stina talar om hur relationen förändrades då hon var aktiv inom missbruket och kriminaliteten samt efter hon valde att sluta.

Jag fick stöd ifrån de jag hade jobbat för om man säger så, inom knark då stöttar man ju, [...] fick bostad och allting. (Stina)

För efter avtjänat straff är det ju inga problem ju, jag fick lägenhet och allting sådant. Men nu har jag ju lagt av. Jag är nolla. Mm. Nu är det inte roligt.

Ensamhet. (Stina)

När den gemensamma nämnaren inte längre finns där så finns där inte heller något annat som håller ihop vänskapen. Det blir snarare tvärt om viktigt för personerna att undvika dessa umgängeskretsar för att kunna fortsätta leva ett liv utan kriminalitet.

Att hålla sig borta från det gamla umgänget, det är ju så också att när man hamnar i fängelse så får man alltid nya idéer. (Chris)

[Nu] håller jag mig för mig själv. Ja det har man ju ingen kontakt med, vänner och sådant. Inte utanför föreningen. (Stina)

Jag är just nu inneboende på ett ställe där en tablettmissbruk och en heroinist bor och jag mår inte bra så jag ska ta mig därifrån ganska omgående alltså. (Lars)

Chylicki (1992) diskuterar vikten av umgänget och relationer för att kunna lämna den kriminella världen. Han visar att för många före detta kriminella har det varit oerhört viktigt att ha stöd av vänner och familj som står utanför den kriminella världen, några som anses som ”normala” och inte tillhör den ”avvikande” kretsen. I koppling till begreppet stigmatisering kan förklaringen till varför dessa ”normala” vänner och familj är så viktiga ligga i att få känna en tillhörighet till det eftersträvande (Goffman, 2001). Bortsett från frestelsen som uppstår av att behöva vara nära drogerna och att ständigt bli erbjuden arbete i form av kriminella handlingar kan skammen över att tillhöra denna grupp vara en del av förklaringen. Att bli stigmatiserad som kriminell innebär en exkludering från det övriga samhället (ibid.). Genom att ha bekanta som inte besitter samma stigma kan det ge en inbjudan till förändring och till acceptans. En acceptans som handlar om att bli sedd som en av de andra. Flera av intervjupersonerna berättar historier som stärker detta resonemang då de inte bara talar om hur viktiga familj och vänner är för återhämtning utan även att de inte längre vill tillhöra den gamla vänkretsen.

[...] det är bra för att det jag har sagt upp bekantskapen med vissa. Det är inte bra att träffa dem och dricka kaffe. (Martin)

Familjens roll i processen med att bryta en kriminell livsstil var för flera av intervjupersonerna betydande. Stödet från familjen kan vara den avgörande faktorn för hur lyckad återintegreringen till samhället de före detta kriminella blir (Martinez, 2006). Finns det ett starkt familjestöd ökar chanserna för att lämna den kriminella världen gentemot de före detta kriminella som har lite eller inget stöd från familj (ibid.). Samtliga av respondenterna nämnde antingen en moder, fader, syskon eller partner som varit en av de stora anledningarna till varför de ville lämna den kriminella världen.

Med facit i hand så hade det inte vart för att man har barn och för att man vill leva ett hederligt liv så hade det fan varit mycket, mycket enklare och vara kriminell. (Joakim)

Samma intervjuperson talar även om hur hans flickvän spelat en avgörande roll för honom i hans beslut med att sluta med kriminella handlingar. I Chylickis (1992) avhandling visar han hur flera av hans respondenter som lämnat den kriminella världen talar om förebilder inom familjen. Många av dessa förebilder var kvinnor som haft ett stort inflytande på intervjupersonerna, något som även mina respondenter nämner.

Min flickvän har ju tillexempel sagt rakt av till mig att drogerna kommer hon aldrig att acceptera men skulle jag hamna i kriminellt liv igen så, säger hon såhär att hon älskar mig för mycket, men hon hade tappat all respekt för mig och jag hade inte klarat det. Alltså det är ingen diskussion om det. (Joakim)

Är det verkligen såhär jag vill leva liksom, vill min dotter att jag ska sitta i fängelse eller vill mitt barnbarn ha en morfar som är missbrukare och sitter i fängelse? Nej det vill de inte. (Chris)

Goffmans (2001) ger en liknande förklaring till varför dessa personer har varit så avgörande i processen. Det handlar om skammen och rädslan av att bli ”som dem”. Respondenterna identifierar inte sig själva som kriminella längre och vill därför inte umgås med människor som bär det stigmat för att undvika risken av att bli sedd som en av dem. Precis som intervjupersoner säger så vill de inte att deras nära och kära ska behöva skämmas över dem. Respondenterna vill inte heller göra sina nära besvikna i och med den skam som det innebär

att ha en pappa som är kriminell och sitter i fängelse. Vikten av familjens stöd berättade samtliga av respondenterna om, stödet handlade både om mentalt stöd men även stöd i form av boende.

Och stöd i familjen. Mår jag dåligt en dag så kan jag ringa till min mamma och prata om tavlan på väggen så, bara för att förskingra tankarna. [...]. Så stöd finns om man vill. (Chris)

Martinez (2006) skriver att familjens stöd är viktigt för den före detta kriminella, om hen upplever ett stöd från familjens sida har det stor betydelse för individens mentala hälsa. Familjens stöd kan uttrycka sig i praktiskt stöd men även i emotionellt, genom ett stöd under arbetsökandeprocessen, kontinuerlig kommunikation samt låta individen ha tillgång till familjens resurser.

[Jag] hade sökt mig till min pappa för jag fick slut på pengar och hade ingen adress så kunde inte få något försörjningsstöd [...]. Så skulle bara skriva en passadress så att jag kunde börja få ut försörjningsstöd och så skulle jag nyktra till [...] och då behövde jag liksom stöd några månader och det fick jag. Fick bo där en månad gratis och sådär. (Martin)

Alltså när jag kom ut så bodde jag hos min syster för när man kommer ut så har man ju inte bostad oftast. Jag bodde där och det fungerade ju [...]. (Joakim)

5.6 Identitet

Tideman och Svensson (2013) skriver om betydelsen av skillnaden mellan hur vi själva uppfattar vår roll i samhället som vi tilldelas och hur vi ser på oss själva som enskilda individer med unika egenskaper och identiteter. Den identitet som respondenterna i form av kriminella tilldelats av samhället bidrar till ett förmanande av en avvikande identitet, ett stigma. Det motstånd som de stigmatiserade uttrycker handlar om rätten eller strävan efter att vara lika mycket värd som andra samt att ha samma rättigheter som andra men även att kunna bli sedd som en människa med många olika egenskaper och identiteter utöver kriminaliteten (ibid.). En av respondenterna var väldigt tydlig då han vid ett flertal tillfällen noggrant dementerade sig tillhöra gruppen ”kriminella”.

I och med att jag inte hade suttit länge så tillhörde jag ju inte eliten vilket jag aldrig vill göra på ett sådant ställe. [...].Däremot så såg ju jag på dem som att ni är förlorarna. Slängt bort ert liv till ingen nytta, vad fan har ni levt ert liv, vad har ni haft för glädje? [...]. Så därför var jag väl kanske inte så populär men det bryr jag mig inte speciellt mycket om för jag har inte tänkt tillbringa mitt liv där.
(Lars)

Individer som spenderar en betydande tid tillsammans med andra kriminella behöver inte utveckla ett kriminellt tankesätt, den mest avgörande faktorn är huruvida individen väljer att identifiera sig med dem kriminella eller ej (Boudzsek et al. 2013). I Lars fall är det tydligt att han inte valde att identifiera sig med de andra kriminella på fängelset. Till skillnad från Lars uttalande kring att ta avstånd och inte se sig själv som en av de kriminella fanns det andra intervjupersoner som talar om en gemenskap och en tillhörighet till den kriminella världen. Goffman (2001) talar inte enbart om att det är de ”normala” människorna som kategoriserat och stigmatiserar dem med ett avvikande beteende, det är även de stigmatiserade människorna som själva söker en ”tröst”, en identitet, i gemenskapen genom att känna en viss tillhörighet till en grupp med ”samma” egenskaper.

Jag har aldrig haft så dåligt självförtroende som jag har haft sen jag la av med drogerna. Och det är för att folk dömer mig på grund av det gamla istället för den jag är idag. När jag var aktiv i det där så, liksom då umgicks man med människor som var aktiva i kriminalitet och droger och annat påhitt. (Joakim)

Respondenten Chris som trots att ha lämnat ett kriminellt beteende och ett aktivt missbruk bakom sig, identifierar sig fortfarande som missbrukare och kriminell. Det framkommer i uttalanden så som; ”Det kan vara väldigt farlig för oss som är missbrukare och kriminella.” (Chris). Samtidigt gör han en avskärmning i ett senare uttalande då han menar att det tillhör hans förflutna men att han fortfarande delvis identifierar sig med sitt tidigare stigma som kriminell och missbrukare. ”Vi som är före detta kriminella och missbrukare är ganska bra människokännare.” (Chris). Det visar på att han fortfarande bär med sig sitt tilldelade stigma som avvikande i form av före detta kriminell och missbrukare, men samtidigt inte helt identifierar sig med kategorierna då han menar på att han snarare tillhör gruppen ”före detta”.

Boudszek et al. (2013) hänvisar till Hogg och Smith (2007) och deras teori kring hur den sociala identiteten påverkar en individs attityd. De menar att genom en kategorisering av vem vi är samt att själv kategorisera sin identitet till en grupp medför en förändring i hur individen uppfattar sig själv och försöker därmed ändra sina uppfattningar för att matcha gruppens åsikter och attityder. Identitet och tillhörighet var något som samtliga av intervjudeltagarna talade om. Den gemenskap eller tillhörighet som nämndes var både till den avvikande kriminella gruppen där de själva blev betraktade som ”normala” och fick tillhöra en del av normen, även om det var till en grupp som av övriga samhället betraktades som avvikande och konstigt.

5.7 Sammanfattning

I studien framkommer fem olika teman som de före detta kriminella ansåg vara viktigt för att kunna leva ett liv fritt från kriminalitet. Dessa fem teman är; *arbete*, *bakgrund* och *uppväxtförhållanden*, *missbruk*, *betydelsen av familj och sociala relationer* samt *identitet*.

Arbete upplevdes viktigt för respondenterna för att kunna lämna den kriminella banan, dels för att kunna försörja sig men även för att kunna känna sig inkluderade och få vara ”en del” av samhället. Det framkommer även i studien att de före detta kriminella upplever deras *bakgrund och uppväxtförhållanden* från utsatta bostadsområden samt från familjer med en kriminell historia vara två av faktorerna till varför de valde den kriminella banan. En annan faktor var *missbruket* och att de begick kriminella handlingar för att kunna finansiera sitt missbruk. För att kunna bryta en kriminell livsstil talade intervjupersonerna om vikten av nya *sociala relationer*. Respondenterna menade att för att kunna lämna den kriminella livsstilen samt få bukt med sitt missbruk kunde de inte umgås med människor som begår kriminella handlingar eller är i ett aktivt missbruk då de hade en stort negativ påverkan på intervjupersonerna. Samtliga av respondenterna menade även att *familjen* hade spelat en stoll roll i återhämningsprocessen då de bidrog med både mentalt stöd men även praktiskt som exempelvis bostad. Genom att byta sitt gamla kriminella umgänge mot ett nytt där kriminalitet och missbruk inte tillhör gruppens identitet, kunde de skapa en ny social *identitet* och tillhörighet som inte längre tillhör stigmat kriminell och missbrukare.

6 Avslutande diskussion

Eftersom syftet med uppsatsen var att undersöka de före detta kriminellas personliga erfarenhet av vad som krävs för att kunna leva ett liv utan kriminalitet anser jag att kvalitativa intervjuer var en bra metod. Intervjupersonerna har spelat en väldigt betydelsefull roll genom att delge mig sina erfarenheter och upplevelser. Med hjälp av det teoretiska perspektivet *stigma* (Goffman, 2001), som jag valt att analysera materialet utifrån, har en djupare förståelse kring vad intervjupersonerna själva upplevt varit avgörande för ett liv utan kriminalitet och hur detta har påverkat deras möjligheter att leva ett ”hederligt” liv.

I början av mitt arbete med studien hade jag en stark tro och föreställning om att det skulle vara direkt avgörande för en före detta kriminell att ha tillgång till ett arbete och arbetsmarknaden för att kunna leva ett liv fritt från kriminalitet. Anledningen till denna föreställning var delvis min personliga reflektion kring motivet till att vara kriminell måste vara pengar. Även rapporten skriven av BRÅ (2012) om riskfaktorer för återfall där ekonomin nämns som en av de mest avgörande faktorerna för återfall i brott påverkade min förförståelse kring varför människor blir kriminella. Studien visade att tillgången till pengar och att den ekonomiska aspekten i sig inte var den avgörande faktorn. Det var snarare i relation till ett pågående missbruk som den kriminella banan startade. Respondenterna menade att kriminaliteten blev ett sätt att finansiera sitt drogmissbruk då de inte hade pengar och inte heller klarade av att arbeta. En frågeställning som väcktes hos mig är hur ett arbete för att minska kriminalitet bör utformas när vi vet att ett aktivt missbruk har en koppling till kriminalitet? Givetvis kan jag se risker i att generalisera att alla som missbrukar blir kriminella, samtidigt visar studien på ett tydligt samband som jag anser inte kan bortses från. Inte enbart för att det är gynnsamt för samhället att minska kriminalitet utan även för att, med hjälp av förebyggande insatser, kunna minska risken hos individer som missbrukar blir kriminella.

Vilka erfarenheter har de före detta kriminella av att deras bakgrund/uppväxt påverkat deras möjlighet till ett liv utan kriminalitet? I studien framkommer att respondenterna redan från början ansåg sig vara ”dömda till att misslyckas”, detta i och med deras bakgrund samt uppväxtområden som kom att påverka dem negativt. Enligt respondenternas utsagor visar det sig att bakgrund och uppväxtförhållanden har en stor betydelse när det handlar om ingången till den kriminella världen, men det har även en betydelse för att lämna en kriminell livsstil.

Intervjupersonerna talar om hur det påverkade dem att växa upp i mer utsatta bostadsområden. Bostadsområden som Rosengård i Malmö anses av många runt om som ett ”problemområde” och att förknippa dess invånare till att vara ett problem ligger inte långt bortom. I linje med Kuusela (2013) väckte även studien ytterligare frågor kring segregerade områden och hur ungdomar som växer upp i dessa områden upplever sina möjligheter i framtiden, hur deras framtidssyn ser ut till skillnad från ungdomar som växer upp i mer resursstarka områden. Frågan är inte enbart relevant i relation till kriminalitet utan jag anser det även vara relevant utifrån dagslägen med extremistiska grupper som värvar ungdomar från utsatta områden.

Angående frågan om vilka erfarenheter har de före detta kriminella av att deras missbruksproblematik påverkar möjligheten till att leva ett liv utan kriminalitet visade studien samma övergripande slutsatser som tidigare forskning, nämligen sambandet mellan missbruk och kriminalitet (Dietze et al. 2012). Att det finns ett samband mellan missbruk och kriminalitet var alla respondenterna överens om. Samtliga av intervjupersonerna menade att deras missbruksproblematik var en avgörande faktor till varför de i första början inledde en kriminell karriär. Alla talade om hur, för att kunna leva ett liv utan kriminalitet, viktigt det var för dem att få bukt med sitt missbruk i första hand. Utifrån de berättelser som intervjupersonerna lämnat var kriminaliteten en följd av ett aktivt missbruk, visserligen var det en av dem som redan i tonåren började med kriminella handlingar på grund av umgängets påtryckningar. Överlag så ansåg sig intervjupersonerna inte kunna bli helt fria från kriminaliteten förrän de var fria från sitt missbruk

Vilka erfarenheter har de före detta kriminella om vad som har varit den/de viktigaste faktorn/faktorerna för att kunna lämna den kriminella världen? Att få bukt med missbruksproblematiken visade sig vara en av de faktorer som samtliga av respondenterna menade var viktig för att kunna leva hederligt. Möjlighet till att ha tillgång till ett arbete ansågs av intervjupersonerna som viktigt men fortfarande inte vara helt avgörande för att kunna leva ett liv utan kriminalitet. Respondenterna menade att de inte värdesatte tillgången till arbete enbart på grund av den ekonomiska aspekten utan även utifrån att de blev inkluderade i samhället. Gemenskap i relation till bakgrund och uppväxtförhållanden visade sig vara en viktig del, att ha ”rätt” människor runt omkring sig och att inte befinna sig i områden eller på platser där kriminalitet och droger cirkulerar var även något som flera av intervjupersonerna ansåg viktigt för att inte återfalla i samma banor och beteende. När det

kommer till identitet handlade det snarare om vem intervjupersoner identifierade sig med, vilken grupp de själva ansåg sig tillhöra. Uppfattade och ansåg de tidigare kriminella sig själva som att de fortfarande tillhör gruppen och identiteten ”kriminella”? Eller tillhör kriminalitetsidentiteten numera till något som de sysslade med tidigare. Flera av respondenterna identifierade sig som kriminell när de talade om sig själva. Uttalanden som ”vi som missbrukare och kriminella” eller ”som före detta kriminell” visar dock en skillnad på intervjupersonernas uppfattning kring sin identitet.

I min studie kunde jag även se att det sociala umgänget hade en stark påverkan för att kunna leva utan kriminalitet. Flertalet av intervjupersoner talade om sitt sociala umgänget inom den kriminella världen och när de var i ett aktivt missbruk samt hur det påverkade dem.

Respondenterna ansåg att för att kunna leva ett ”hederligt” liv kunde de inte umgås med samma människor som tidigare. Familj och vänner utanför den kriminella och missbrukskretsen spelade en avgörande roll i rehabiliteringen mot ett liv utan kriminalitet och missbruk.

Jag anser även att de riskfaktorer som BRÅ (2012) menar är störst för att återfalla i brott är övergripande samma slutsats som min studie presenterar. Nämligen att tillgången till arbete, få bukt på missbruksproblematik samt det sociala utanförskap som före detta kriminell medför bör vara i fokus för ett återintegrerande arbete. Vidare forskning kring *intersektionalitet* i gruppen före detta kriminella hade varit intressant för att på så vis kunna jämföra hur de olika kategorierna upplevelser kring återintegrering skiljer sig åt. Det hade även varit givande att mer kritiskt diskutera kring det samhälle som de ”avvikande” ska återintegrera eller återanpassas till. Vilka är det som ska anpassas och till vilket samhälle? Är det kanske snarare samhället som fokus bör vara på för att kunna suddas ut och minska den stigmatisering som tidigare kriminella och missbrukare idag möter? Jag är hoppfull om att de rådande normerna och värderingarna i samhället kan förändras och därmed även synen kring personer med en kriminell och missbruksbakgrund. På så vis hade kanske det inte upplevt som någon svårighet att lämna den kriminella världen om dessa människor välkomnas och bemöts av samhället och samtidigt ges en möjlighet till en andra chans i livet.

7 Referenslista

Bergström, Gunnar (2000). *Kriminalitet som livsstil*. Stockholm: Johansson & Skyttmo förlag AB

Björkemarken, Mariann (2014). *Begreppet "Utanförskap"*. LO-distriktet i Västsverige

Boduszek Daniel, Adamson Gary, Shevlin Mark, Hyland Philip & Bourke Ashling (2013). The Role of Criminal Social Identity in the Relation between Criminal Friends and Criminal Thinking Style within a Sample of Recidivistic Prisoners. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 23:14-28

Bryman, Alan (2012). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

BRÅ (2006:274). *Kriminalstatistik 2006*. Brottsförebygganderådet

BRÅ (2012:15). *Återfall i brott – Mönster i risken för återfall hos lagförda personer*. Brottsförebygganderådet

Chylicki, Pawel (1992). *Att upphöra med brott – vägar ut ur den kriminella karriären*. Lund: Studentlitteratur

Damian, J. Martinez (2006). Informal Helping Mechanisms: Conceptual Issues in Family Support of Reentry of Former Prisoners. *Journal of Offender Rehabilitation*, 44 (1): 23-37

Dietze Paul, Jenkinson Rebecca, Aitken Campbell, Stoové Mark, Jolley Damien, Hickman Matthew & Kerrds Thomas (2012). The relationship between alcohol use and injecting drug use: Impacts on health, crime and wellbeing. *Drug and Alcohol Dependence* 128: 111– 115

Faye, S. Taxman (2004). The Offender and Reentry: Supporting Active Participation in Reintegration*. *Federal Probation*, 68 (2): 31-35

Goffman, Erving (2001). *Stigma – Den avvikandes roll och identitet*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag

Jönsson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Malmö: Liber

Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (2013). Etik i forskning och etiska dilemman – en introduktion. I: Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red.) (2012). *Etiska dilemman*. Malmö: Gleerups

Kuusela, Kirsti (2013). Det är aldrig för sent – vad orsakar och motverkar barns och ungas utanförskap i utsatta bostadsområden? I: Karlsson Lis Bodil, Kuusela Kristi & Rantakeisu Ulla (red.) (2013) *Utsatthet, marginalisering och utanförskap*. Lund: Studentlitteratur

Rogne Gjeruldsen Susanne, Myrvang Bjørn & Opjordsmoen Stein (2004). Criminality in Drug Addicts: A Follow-Up Study over 25 Years. *Eur Addict Res* 10: 49–55

Tideman, Magnus & Svensson, Ove (2013). Unga vuxna med intellektuell funktionsnedsättning – motstånd, makt och gemenskap. I: Karlsson Lis Bodil, Kuusela Kristi & Rantakeisu Ulla (red.) *Utsatthet, marginalisering och utanförskap*. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2006). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet

Western Bruce, Braga A. Anthony, Davis Jaclyn & Sirois Catherine (2015). Stress and Hardship after prison. *American Journal of Sociology*, 120 (5)1512-1547

8 Bilagor

Bilaga 1 - Informationsbrev

Hej,

Detta är ett informationsbrev och förfrågan om medverkan i en intervjustudie med titeln; Den kriminellas möjlighet till; ”En andra chans”.

Först och främst vill jag tacka dig för visat intresse till att ställa upp och medverka i min studie. Mitt namn är Josephin Brecht och jag studerar på Socionomprogrammet vid Lunds Universitet. I min utbildning ingår att genomföra en studie som senare ska presenteras i en skriftlig rapport.

Syftet med studien är att undersöka tidigare kriminellas uppfattning om tillgången till arbetsmarknadens efter avtjänat straff samt vilken betydelse de upplever att det har för dess integrering. Önskar även att synliggöra de tidigare kriminellas syn på vilken betydelse samhällets åsikter kring tidigare kriminella har för den aktuella gruppens återintegrering.

Deltagande i studien innebär att en intervju på ca 40-60 min kommer att genomföras på en plats som vi tillsammans kommer överens om. Intervjun kommer att spelas in på band med hjälp av en diktafon. Det inspelade materialet kommer att behandlas konfidentiellt vilket innebär att intervjuerna kommer att avidentifieras och behandlas efter bestämmelser i sekretesslagen samt efter Vetenskapsrådets huvudkrav. Allt för att skydda din integritet vid medverkan. Din medverkan är frivillig och du kan när som helst välja att avbryta eller att inte svara på mina frågor. Du har även tillgång till studien i dess helhet när den är färdig.

Med vänliga hälsning,

Josephin Brecht
Student vid Lunds Universitet
Mailadress
076- 00 00 000

Bilaga 2 – Intervjuguide

Intervjuguide

- Namn (frivilligt) och ålder
- Hur länge och hur många gånger har du varit frihetsberövad?

TEMA: Arbete

- Kan du berätta för mig hur just du har hamnade i kriminalitet?
- Hur viktigt anser du att det är för dig att ha ett jobb? Och i så fall varför?
- Vill du förklara för mig hur möjligheterna till att få ett jobb ser ut för dig?
- Vilka erfarenheter har du av att söka jobb som före detta kriminell?
- Finns det situationer då du märkt att ditt kriminella förflutna har påverkat möjligheten till att få ett jobb? Och i så fall kan du ge ett exempel på en sådan situation?

TEMA: Socialt utanförskap och gemenskap

- Varför har du valt att söka dig till KRIS?
- Hur ser ditt umgänge (kompisar, familj och bekanta) ut nu?
- Hur upplevde du att din familj hanterade och bemötta situationen med att du blev frihetsberövad?
- Hur upplevde du att dina vänner uppfattade och hantera situationen?
- Har du upplevt att du fått något stöd från familj och vänner för att inte återfalla i kriminaliteten?
- Har ditt umgänge förändrats från hur det såg ut innan du blev frihetsberövad?
- Har du kontakt med de människor som du tidigare umgicks med? (Om hen sett en förändring i sitt umgänge)
- Upplever du att folk som inte känner dig kan reagera på ditt kriminella förflutna?
- Hur tycker du att du blir bemött av andra människor när det kommer fram att du har fått avtjäna ett straff?

- Blir du påverkad av andra människors uppfattning om dig? Om Ja, kan du ge ett exempel?
- Vad tycker du är avgörande för att du ska kunna leva ett liv utan kriminalitet?
- Vad är det svåraste med att komma ut efter ett ha avtjänat ett fängelsestraff?
- Vad kände du var viktigaste för dig när du kom ut från fängelset?
- Känner du dig som en del av samhället?
- Vad tror du krävs för att du ska kunna känna dig som en i samhället? – integrering
- Vad innebär det för dig att få vara en del av samhället?
- Tack! Innan vi avslutar är det något du tycker att jag har glömt att fråga eller något annat du önskar lägga till?